

Zpráva z cesty na seminář ELAG 2003

<<http://www.elag2003.ch/main.htm>>

Martin Svoboda

Ve dnech 3. až 5. dubna se konal 27. seminář o knihovních systémech pořádaný Evropskou skupinou pro automatizaci knihoven známou pod jménem ELAG <<http://www.elag.org>>. Tento seminář považuji za vynikající přehled o tom, co se děje v této oblasti v Evropě s velmi slušnou informací o vývoji ve „zbytku světa“. Díky dávnému pozvání kolegů z norského BIBSYSu jsem byl na prvním svém ELAGu v roce 1992 a od té doby jsem vynechal jen jediný. Jako obvykle jsem se i letos zúčastnil jednání Výboru, na kterém se doladují detaily právě začínajícího semináře ELAG a připravuje program příštího (viz poznámku v samém závěru článku). ELAG je vždycky tak nabitý zajímavými přednáškami, že mi trvá příliš dlouho napsat zprávu. Loni jsem ji dokončil až o dovolené a v září mi ji Ikaros odmítl, že je zastaralá. Obávám se, že pro podstatnou část českých knihovníků, kteří se automatizací zabývají, by byla docela aktuální ještě i letos, třeba i proto, že tam nikdo jiný z Česka nebyl. Ale dobrá, tady je letošní, pravda, také již skoro půl roku

Letošní ELAG nabídl tradičně velmi kvalitní přednášky – snad s jedinou výjimkou, rovněž dílny byly většinou vynikající. Po několika slabších letech byl letos velmi produktivní i kulatý stůl – hlavně proto, že diskusi řídila Liv Holm, tradičně pečlivá čtenářka všech zpráv o postupu. Pro nezasvěcené je třeba říci, že čas celého ELAGu je rozdělen na přednášky, dílny a kulatý stůl – letos to bylo něco přes hodinu kulatý stůl, dvě a půl hodiny závěry dílen, šest hodin přednášky a sedm hodin dílny. U kulatého stolu se v plénu probírají jedna za druhou zprávy o pokroku dosaženém za uplynulý rok v zúčastněných knihovnách. Tedy probírají se, pokud má kdokoliv z auditoria zájem, něco si ujasnit nebo se dozvědět víc k tomu, co stojí ve zprávě – a v tom býval právě kámen úrazu. Jak je vidět i z časových dispozic, podstatnou součástí ELAGu jsou dílny. Těch bývá vypsané kolem osmi témat, před ELAGem je třeba prostudovat tzv. Background paper, který dává osnovu tomu, co se bude probírat. Cílem dílny však je především i pro moderátora/vedoucího dílny důležitá diskuse o tématu a případná shoda na závěrech, k nimž po sedmi hodinách intenzivní práce účastníci dílny došli. Závěry jsou pak prezentovány opět celému plénu.

Program semináře

Středa, 2. dubna

- 08.30-09.00 Registrace
- 09.00-09.15 Přivítání / *Jean-Frédéric Jauslin (ředitel Švýcarské národní knihovny) a Paula Goossens (prezidentka ELAG, Brusel)*
- 09.15-09.35 Švýcarský souborný katalog plakátů / *Iris Marthaler (SNL, Bern)*
- 09.35-10.00 MACS update / *Patrice Landry (SNL, Bern)*
- 10.00-10.30 Přestávka**
- 10.30-11.40 *Workshopy*
- 11.40-12.05 TEL: Přístup ke sbírkám evropských národních knihoven / *Maja Zumer (NUK, Lublaň), Theo van Veen (královská knihovna, den Haag)*
- 12.05-13.30 Oběd** (v knihovně)
- 13.30-14.00 Úvod ke Švýcarské národní knihovně / *Jean-Frédéric Jauslin (ředitel SNL, Bern)*
- 14.00-14.30 LEAF / *Pierre Clavel (SNL, Bern)*
- 14.30-15.50 *Workshopy*
- 15.50-16.20 Přestávka**
- 16.20-17.30 *Workshopy*
- 17.30-18.30 Prohlídka Národní knihovny**
- 19.00 Recepce v Bernském přírodovědeckém muzeu**

Čtvrtek, 3. dubna

- 08.45-09.15 Sémantické modelování / *Jeroen Hoppenbrouwers (Tilburg University)*
 09.15-10.30 *Workshopy*
10.30-11.00 Přestávka
 11.30-12.05 FRBR aktivity u VTLS / *Vinod Chachra (VTLS, Blackburn, VA)*
12.05-13.30 Oběd (v knihovně)
 13.30-14.10 Jazykově nezávislá metadata / *Juha Hakala (Helsinki University Library)*
 14.10-15.10 *Workshopy*
15.10-15.30 Přestávka
 15.30-16.40 *Workshopy*
 16.40-17.10 Modely vícejazyčného přístupu: zkušenosti ILO / *Ron Davies (ILO, Ženeva)*
19.00 Večeře v hotelu Bellevue Palace

Pátek, 4. dubna

- 09.00-09.30 Projekt Interparty / *David Martin (Nielsen BookData Ltd, Londýn)*
 09.30-10.00 *Kulatý stůl – zprávy o postupu*
10.00-10.30 Přestávka
 10.30-12.00 *Zprávy z workshopů*
12.00-13.15 Přestávka na oběd
 13.15-14.10 Webové služby pro digitální knihovny / *Thom Hickey (OCLC, Dublin, OH)*
 14.10-15.15 *Zprávy z workshopů*
15.15-15.45 Přestávka
 15.45-16.15 Plán příštích aktivity ELAGu

K jednotlivým přednáškám

Švýcarský souborný katalog plakátů / *Iris Marthaler (SNL, Bern)*

Plakáty se ve Švýcarsku sbírají v knihovnách už 100 let, jsou však rozptýlené v několika sbírkách. Cílem projektu je zlepšit dostupnost a skladování plakátů, snížit provozní náklady údržby a snížit redundantní zpracování. Problém byl sjednotit katalogizační pravidla. Nyní jednotné zpracování v MARC 21 do VTLS Virtua + přímo digitalizované obrazy. Pracovní tým 5 lidí: dva skenují, tři vyrábějí popis. Cílem nebyla kvalita pro identickou reprodukci, jen pro dobrou kopii do formátu A3 – hodně „nudlovité“ plakáty skenují do dvou snímků. Snímky jsou na k tomu vyhrazeném web serveru, v bázi popisů jsou přímo URL. Celá sbírka kolem 250 tis. plakátů, nyní mají 15 tis. snímků a 11 tis. popisů. Cíl pro 2003: 20.000 snímků i popisů.

MACS update / *Patrice Landry (SNL, Bern)*

Projekt MACS usiluje o jazykovou nezávislost dotazu na použitím předmětovém selekčním jazyce je. (Byl prezentován na ELAG 2002 a na předkonferenci IFLA 2001.) Na rozdíl od produktů založených na identitě termínů v různých jazykových variantách téhož předmětového jazyka jako je kupř. Eurovoc nebo Mesh, MACS akceptuje odlišnosti jednotlivých jazyků (v prvním přiblížení jde o LCSH, RAMEAU a SWD). MACS nemá žádný „vedoucí“ jazyk, zavádí numerické identifikátory a mapuje více či méně přesně termíny jednoho jazyka na termíny druhého, nepřekládá ani neusiluje o nový, mnohojazyčný tezaurus. Cílem je vyhledávání nezávislé na předmětovém jazyce daného katalogu. Mechanismus je použitelný pro jakýkoliv další jazyk/heslář. Značná část projektu se věnuje řízení spolupráce: všichni partneři jsou si rovni, každý odpovídá za vytváření vazeb svého hesláře a může navrhnout vazby jiným, ti je musejí potvrdit. V současnosti mají 70tis hesel dvojjazyčného LCSH-Rameau rozděleno do tematických oblastí, 2003-2004 by je chtěli mít provozuschopné. Zkoumají, jak urychlit napojení německého SWD, odpovědi nejsou ani jednoduché, ani levné, ani jednoznačné. Prototyp vyhledávacího rozhraní testovali na Helveticat, je třeba drobných úprav. Projekt by měl v dohledné době poskytnout praktické výsledky, mj. v souvislosti s projektem TEL.

TEL: Přístup ke sbírkám evropských národních knihoven / Maja Zumer (NUK, Lublaň), Theo van Veen (královská knihovna, den Haag)

<http://www.elag2003.ch/pres/pres_zumervanveen.pdf>

Na projektu TEL (The European Library) spolupracuje pod záštitou CENL osm evropských národních knihoven a italský souborný katalog ICCU. Jeho cílem není jen vytvořit testovací stolice (testbeds) pro ověřování možné spolupráce účastníků i dalších zájemců, ale také rozsáhlý výzkum možností a jejich dokumentace v několika „balíčcích“ od záležitostí autorskoprávních a obchodních až po návrh metadat pro popis sbírek a popis možností využití a šíření vyvinutých nástrojů. Z hlediska konečného uživatele je cílem projektu nabídnout mu jediný portál s velmi silným vyhledávacím stroje umožňujícím prohledat velmi rozsáhlé a různorodé sbírky (od digitalizovaných pokladů přes povinný výtisk až po licencované i volné elektronické dokumenty) a přitom poskytnout propojení na lokální služby. Z pohledu knihovny jde o rozšíření přístupu založené na standardech a dovolující ve velké míře sdílet strojem čitelná metadata na různých úrovních. Užitek by měl vyplynout i pro poskytovatele jak software, tak i dokumentů neboť jednoduché protokoly a standardy usnadňují konverze a přidávání nových komponent, a tak snižují překážky spolupráce.

Technicky vzato jde o otázku jak rozumně vyvážit hledání v „otevřeném“ a „skrytém“ webu. Popis dokumentů v „otevřeném“ webu je dán Dublin Core, případně jeho rozšířením (DCMI, aplikační profily) a lze jej sklízet do předem připravených indexů podobně jako to dělá Google; popis dokumentů skrytý v OPACích je možno převést rovněž na (rozšířený) Dublin Core, a tak poskytnout konsistentní výsledek. Aby prohledávání mnoha indexů či OPACů nezatěžovalo neúměrně stroj, jsou jednotlivé sbírky popsány metadaty na úrovni sbírek, takže prohledávací stroj se nebude zbytečně dotazovat ve sbírkách, kde není naděje odpověď nalézt. Pro Evropu je důležitá podpora mnohojazyčnosti, resp. jazykové nezávislosti; na tom pracují projekty MACS – předmětový popis – a LEAF – autority. Projekt sice silně využívá protokol Z39.50, současně implementuje jednodušší variantu SRU (Search and Retrieve through URL).

Úvod ke Švýcarské národní knihovně / Jean-Frédéric Jauslin (ředitel SLB, Bern)

Švýcarská národní knihovna má 3,6 mil. dokumentů, 6 mil kartiček v katalozích a 55km polic, kolem toho se točí 150 fyzických (116 přepočtených) pracovníků. První zákon o národní knihovně (1911) jí uložil sbírat exemplář každé nově vydané knihy, nový zákon z 1993 každou novou **informaci**, to se naštěstí neděje. Není žádný zákon o povinném výtisku, přesto jsou – díky dobrým vztahům s vydavateli – velmi úspěšní. Sbírají helvetika (jak lokální, tak cizí), produkují Národní bibliografii, provozují Souborný katalog knih (dosud na kartičkách!) a periodik (on-line), součástí NK je i literární archiv a Dürrenmattovo centrum v Neuchâtelu. SLB půjčuje knihy domů, dokonce poštou těm, kdo si nemohou dojet!. Koordinuje na 6 tisíc švýcarských knihoven. Od 1993 VTLS, hned nalili 1,1 mil záznamů, 96 SK periodik, 97 podzemní depozitář (do něhož denní světlo vedou počítačem řízená zrcadla, 2001 znovu otevřeli hlavní budovu (Bauhaus, 30. léta); dále plánují 2003-6 výstavbu dalších podzemních depozitářů, 2002-2006 strategické aktivity, 2002-2010 nová vize SLB. Projekt e-Helvetica má za cíl sbírat, popsat, zpřístupnit, archivovat elektronická helvetika.. Spolupracují s NedLib, se švýcarským federálním archivem, s národními knihovnami a s domácími (to jde nejhůř – to říká už podruhé!). První fází projektu je rozhodnutí, co s veškerou produkcí dělat, jak vybírat: testovací sklizeň dala 2 TB dat. Spolupráce s vydavateli je vynikající, iniciovali konsorcium e-vydavatelů.

LEAF / Pierre Clavel (SNL, Bern)

<http://www.elag2003.ch/pres/pres_clavelp.pdf>

LEAF (Linking and Exploring Authority Files). O užitečnosti autorit není pochyb, problém je ve vstupním jazyce, LEAF se snaží propojit národní personální autority, a tak k sobě dostat záznamy o Ludvíku 14., Louis XIV, Ludwig 14, atd. Značná část projektu se věnuje důležité komunikaci mezi partnery projektu, neboť za národní autority přirozeně odpovídají národní agentury, LEAF je „pouze“ propojuje.

Sémantické modelování / Jeroen Hoppenbrouwers (Tilburg University)

<http://www.elag2003.ch/pres/pres_hoppenbrouwers.pdf>

Sémantický web se vyznačuje spoustou dat, jen slabě spojených formální logikou. Je založen na předpokladu „dobré je dost dobré“ a „všecko je možné“. Knihovny mají zvláštní postavení: jsou tradičně dobré v pořádání, mají zdroje, mají [vycvičené] uživatele a aplikace – měly by tedy hrát významnější roli. Typický sémantický web vypadá pozoruhodně podobně jako tezaurus. Řada zdrojů je zralá na konverzi do XML/RDF. Sémantický web vzniká federativně, propojováním dílčích sémantických sítí, kde je malá replikace, proto je důležitá správa propojování (jako např. MACS). Závěr: sémantický web ještě nedorostl svého potenciálu, klíč drží knihovníci: data i znalosti. Průmysl/programátoři si myslí, že to zvládnou sami, na knihovny ani nepomyslí. Naproti tomu knihovnám se nabízí úžasná aplikace pro jimi spravovaná data. Proč se nestat ze správců sbírek správci ontologií!

FRBR aktivity u VTLS / Vinod Chachra (VTLS, Blackburg, VA)

Mluvíme o entitách 1. skupiny. Přehledně např. Barbara Tillet na zimní ALA v prosinci 2001:

FRBR entita	zachycuje	např.
Dílo	intelektuální obsah	autorské dílo skladatele
Vyjádření		zpracování hudební skupinou
Provedení		nahrávka
Položka	fyzický zápis	CD

VTLS Virtua používá [MARC21] tag 004 pro identifikátor, který dále slouží propojování dílo-vyjádření, vyjádření-dílo a vyjádření-provedení, provedení-vyjádření. Záznamy v bibliografické databázi jsou všech tří úrovní (položky jsou ve „fonde“). V bibliografické databázi mohou koexistovat jak záznamy podle FRBR tak „normální“. Virtua má FRBRizační tlačítko, proces lze spustit i dávkově (asi pak zbyde něco na ruční dočištění). Nové záznamy nejlépe vytvářet od Díla. FRBR je placený doplněk Virtuy. Možno vidět na <http://www.vtls.com/frbr>. Na okraj: Vinod Chachra navrhuje zužitkovat předmětový popis týchž titulů v různých jazycích k vytvoření mnohojazyčné sémantické sítě.

Jazykově nezávislá metadata / Juha Hakala (Helsinki University Library)

Každý z nástrojů věcného popisu má svou výhodu: předmětovým heslům rozumějí (doufejme) čtenáři, systematický popis je nezávislý na jazyku. OCLC věnuje pozornost vzájemnému mapování LCSH a DDC. Vývoj vícejazyčných tezaurů si žádá vývoj důmyslných ontologií, což zdá se budí zájem lidí kolem sémantického webu. Finové se rozhodli finský předmětový heslář „překlopit“ do „Finské všeobecné ontologie“. To by mj. umožnilo kontrolu proti autoritám na globální úrovni; běží několik projektů (LEAF, Interparty,...), výzkum nejeví velký zájem. Projekt VIAF (Virtual International Authority File – OCLC, LoC, Die Deutsche Bibliothek) volil mezi možnostmi: nezávislé národní AF prohledávané via Z39.50 (Bath v.2) – problém je rozšiřitelnost jakmile jde o víc než 10-15 souborů; simultánní prohledávání via Z39.50 s užitím ISADN: rozšiřitelnost nadějnější, předpokládá globální přijetí a implementaci ISADN a konečně reálný globální AF „sbíraný“ s pomocí OAI PMH (Protocol for Metadata Harvesting – viz např. Žabička na AKP 2003). Dál se Juha zabýval rozbořením MARC 21 z hlediska vícejazyčnosti: žádná sláva, nevyrovnané v různých oblastech, v údajích o knih. jednotkách (holdings) velmi špatné: v nejmodernějším MARC 21 se podpora mnohojazyčnosti pohybuje od nemožného k velmi obtížnému. Závěr: potřebujeme formáty a pravidla, která nebrání mnohojazyčnosti, potřebujeme víc investovat do práce na [mezinárodních] autoritách a na ontologiích.

Modely vícejazyčného přístupu: zkušenosti ILO / Ron Davies (ILO, Ženeva)

<http://www.elag2003.ch/pres/pres_davies.pdf>

ILO odešlo od ISISu (přesněji od MinISISu) k Voyageru, který neposkytuje mnohojazyčnou podporu, na niž byli zvyklí. Přednášející presentoval řešení, řekl bych nejhorší ze špatných, které raději ani nebudu popisovat. K vidění na <http://www.ilo.org/labordoc>

Projekt Interparty / David Martin (Nielsen BookData Ltd, Londýn)

Projekt Interparty je financován EC, cílem je zprůhlednit a usnadnit řízení autorských práv. Zájem na něm mají především správci autorských práv, vydavatelé a výběrčí autorských poplatků. Jde o vytvoření vazeb mezi různými systémy identifikujícími osobu jako autora, snad s jistou potenciální výhodou pro kontrolu personálních autorit i v knihovnách. Presentace byla spíše politická než technická. Projekt má imposantní „zastřešení“ EDItEUR, BL, Švédská král. knihovna, IFLA, BookData, KOPIOSTO (to je [asi finská] ochranka), LoC, OCLC, International DOI Foundation, CNRI (Council of National Research Initiatives).

Webové služby pro digitální knihovny / Thom Hickey (OCLC, Dublin, OH)

<http://www.elag2003.ch/pres/pres_hickey.pdf>

Obsažná přednáška o vývojových aktivitách OCLC. Webové služby jsou služby v komunikaci mezi dvěma stroji po standardních protokolech (http, v balení XML). Dva přístupy: REST (Representational State Transfer – vše je nutno „tahat“ v URL) a SOAP (Simple Object Access Protocol). REST je nejjednodušší. V kombinaci s OAI PMH (Open Archives Initiative Protocol for Metadata Harvesting) zvládá např. synchronizaci databází (jako aktualizaci Souborného katalogu a spolupracujících katalogů, apod.). O Z39.50 na SOAP viz <http://www.loc.gov/z3950/agency/zing/srwu> **Registrační** služby: metadata o metadatach, rozšíření DC, weboví agenti (např. verifikace autorit). **Vyhledávací** služby – od jména k linku, **směrovací** (resolution) služby – od linku k objektu; **navigační** služby: pohyb v rámci hierarchie (DDC, FRBR, apod.) všeobecně pohyb v Síti; **rozkládací** (decomposition) služby: znaky DDC, čísla v seznamu, citace v dokumentu, struktura dokumentu, písmenka v obrázku (OCR??); **vylepšovací** (enhancement) služby: propojení s registrovanou podobou – autority, přidání znaků DDC, rozšíření obsahu – doplnění stručného záznamu z úplného; **transformační** služby: změna syntaxe – MARC21 ISO 2709 ↔ XML; sémantiky – LCSH ↔ FAST, DC ↔ MARC21; obsahu - ? Plánovaná služba ISBN Xwork Web Service má – s využitím FRBRizovaného ISBN serveru – najít k jednomu ISBN jiná ISBN téhož díla. Zajímavá spolupráce mezi PURL a OpenURL: OpenURL Registry: více viz <http://purl.org/openurl>

Použití Open Source software pro knihovní aplikace / Ad Aerts (Aasystems, NL)

Co to je? Open Source software (OSS) není nutně zadarmo, ale každému je k dispozici zdrojový kód. Využívá se na základě licence, která neomezuje užívání, ale omezuje další prodej nebo prodej produktů na něm založených. **Proč?** pružné, snadné změny, úpravy; cena; dodržuje OpenStandards – instituce začínají OSS žádat. **Nevýhody:** vhodný OSS je těžko najít; může být obtížnější pro instalaci a konfiguraci; příliš časté nové verze. **Jak na to:** sklady – depozitáře jsou www.freshmeat.org, www.sourceforge.org, speciální www.oss4lib.org pro knihovny.

Typy OSS pro knihovny: úplné systémy × uživatelská rozhraní [a doplňky]. **Úplné systémy** mají **nevýhody:** drahé, dlouhá doba vývoje i **výhody:** je možný distribuovaný vývoj, je velká pravděpodobnost že výsledek bude dost podobný tomu, co jste chtěli. **Uživatelská rozhraní** – např. pružné formuláře, pružné zobrazení výsledků, poskytovatelé „základních systémů“ musí [aspoň minimálně] kooperovat; podporují standardy pro výměnu (ODBC, Z39.50, OAI, XML).

Klíčem k úspěchu je společný zájem, vůdčí osobnost/instituce, distribuce znalostí i odpovědností.

Workshopy

1. Sklizeň metadat a aplikační profily / *Theo van Veen*

Kardinální otázka (platná i pro Z39.50 služby): jak se vypořádat s dotazem prohledávajícím pole, která nejsou indexována? Možností je řada, např. nejlepší odhad serveru, chybová hláška, aj. Doporučený princip: dát uživateli vědět, jak se s jeho dotazem naložilo, např. „na dotaz xxxx nalezeno yy odpovědí; z 10 prohledávanýchází ve 2 pole zzz neexistuje“. Problém: kde [v jakých polích] je informace uchovávána a jak se vrací uživateli. Jsou-li fondy heterogenní, je třeba tyto údaje zveřejnit: k tomu může posloužit Collection level description – formalizovat! Popis od nejjednoduššího DC → kvalifikované DC → aplikační profil → další zjemňování ⇒ potřebujeme mechanismus pro přidávání nových termínů a pro sdílení definic vyvíjejících se metadat – podpořit vytvoření centrálního registru.

2. Mobilní uživatelská rozhraní / *Tapio Ryhänen*

GSM, PDAs, Laptops – osobní navigační služby, upozornění, poplatky, dostupnost služeb, atd. Formáty: SMS [BIBSYS za SMS uživatelům platí GSM operátorovi], WLAN. Nečekat, není to móda, bude se jistě dál rozvíjet. Presentace zajímavého workshopu byla bohužel poznamenána rétorickou indisposicí moderátora.

3. Značkování (branding) a identita knihovny / *Johan van Halm*

Kdo není označovaný, neexistuje. Knihovna **musí** mít: napsané poslání (mission statement), „zprávu“ či slogan – na každé stránce, každém dokumentu, logo, vizi budoucnosti, kvalitní produkty a služby [hm, až na pátém místě!], „polibek“ (kiss) jednoduchý a stupidní, viditelnost – tím se myslí optická identifikace [jako oranžové šály dam ve službách, modrý pruh všude, atd.]. Na každé stránce by měla být nějaká blbinka zadarmo (freebee), něco, co si návštěvník odnese, kupón na slevu, atd. – tím se pěstuje loyality zákazníků. Pokud někam odkazujeme, využíváme něčí produkt, atp. – uznat jejich zásluhu. Netýká se **jen** webovských stránek. Dobré příklady: BL, LoC, DDB, U of Iowa, IZUM, RERO

4. Cross Language applications / *Patrice Landry*

Workshop se zabýval metodologií přípravy vícejazyčných aplikací, pominul technické problémy (skripty, kódování, atd.). Postup: 1. Identifikace požadavků – potřeby očekávaných uživatelů: co už máme, oznámit, na čem pracujeme, aby to jiní nevyvíjeli taky, dělba práce; 2. vymezení pojmových [možná spíš kulturních] hranic; 3. vymezení jazykových hranic; v tomto okamžiku můžeme odhadnout složitost projektu a jeho nároky; 4. identifikace jednotlivých složek – objektů aplikace; 5. v matici objekty × jazyky tvoří zdroje (stroj, data, člověk) spojky – můstky mezi sousedními uzly – políčky matice; 6. můstky se použijí k vytváření dalších můstků; v tomto okamžiku lze systém implementovat v 1. verzi; 7. můstky přinesou nové znalosti o rozdílech a můžeme se vrátit k bodu 4., atd.

5. FRBR / *Ole Husby*

FRBRizace – je **umění** jak identifikovat entity 1. skupiny FRBR, porovnat je se zbytkem databáze, shluknout a identifikovat vazby pro zobrazení. Zkušenost BIBSYSu (Hegna a Muurtomaa, ELAG 2002, Řím): data ne dost kvalitní – chybí role v 700, indexy jsou společně pro 100 a 700, chybí kódy jazyka. OCLC studie uvádí průměrně 1,5 vyjádření na dílo. Závěr: data jsou stále příliš nečistá, jsou dělána pro oko. Identifikátory jsou zaběhnuté pro provedení (manifestation) – ISBN, ISMN, pro dílo sice jsou navrženy (ISTC, ISWC), ale nikdo jich nedbá, jen OCLC má prototypovou službu.

6. Metadata na úrovni sbírek

Nekonal se.

7. Hodnocení elektronických zdrojů

V první části byla řeč o zdrojích všeobecně. Závěry a doporučení: projekt nové služby by měl zahrnovat „průzkum trhu“ a dále měřitelná kritéria úspěšnosti – jen tak můžeme zjistit, zda jsme dosáhli toho, co jsme si předsevzali. K některým službám: **website**: analýza logfile, návštěvy – pravidlo 30minut; **OPAC** je to místo, kde sbírat komentáře od uživatelů, těm třeba naslouchat a dávat to vědět, záznam a analýza (anonymizovaných) vyhledávacích relací, objem dat směřujících k uživateli, počet kliků na dosažení hledaného dokumentu (ve dvou strategiích – s citací v ruce × předmětové hledání) – dostupnost dokumentu ukazovat už ve stručném záznamu!!!, počet použití helpů, rychlost; **Portály** – dostatečná „kritická hmota“ zdrojů, záznam požadavků (hledané předměty), častá kontrola persistence, častá kontrola obsahu, kvalita údržby!!!, je to kooperativní podnik – možnost komentářů, při návrhu už počítat se statistikami!!!; **e-zdroje** – **e-časopisy** – archiv, backfiles, dlouhodobé uchování, dostupnost různých důležitých objektů: obsah, redakční rada, aktuální číslo, dynamické propojování, COUNTERizace statistik; **e-sekundární zdroje** – nepřetržitá dostupnost, link na primární dokument, statistiky, pokrytí – tituly, úplnost, čas.

Drhá část vycházela ze zkušenosti FinElib. FinElib využívají univerzitní knihovny, knihovny polytechnik (vyšší střední školy), veřejné knihovny, výzkumné ústavy. Nyní asi €3,5 mil ročně, asi € 30 mil od 1997. Hodnocení kvality: pokusili se o benchmarking, zavrhlí. Nyní dvojstupňově: nejprve vlastní hodnocení, pak mezinárodní tým. **Proč** hodnotit – dostat zas rozpočet, analýza užívání, analýza uživatelů, profilace zdrojů, ovlivňování politiky vývoje. **Proč statistiky** – hodnocení, rozhodování, výběr, realokace, fundraising, propagace, indikátor významnosti, parametr v modelech rozdělování nákladů. **Indikátory** – od dodavatele – počet loginů/relací, počet dotazů, počet prohlédnutých článků, počet stažených/poslaných článků, počet prohlédnutých abstraktů, počet kliknutých citací; to vše – za organizaci, za celé konsorcium; měsíčně; **statistiky musí vidět všichni**; doplňené knihovno/konsorciem – cena za článek, cena za dotaz; obojí – v rámci jedné databáze, v rámci jedné organizace, přes celé konsorcium; ještě důležitější jsou **trendy** – užívání × cena za článek.

Příští aktivity ELAGu

2004 bude ELAG pořádat BIBSYS v Trondheimu 9-11 června; hlavní téma Interoperabilita: nové výzvy a řešení. Kromě obvyklých „lokálních“ přednášek – které budou v zemi BIBSYSu a Mo-I-Rany nepochybně velmi zajímavé – budou na programu přednášky o OAI, protokolech a službách pro interoperabilitu, o portálech a řízení distribuovaného přístupu a další. Mezi workshopy bude mj. ZNG, NCIP, Open linking, virtuální referenční služba a popis na úrovni sbírek. Více na <http://www.elag.org>

Závěr

ELAG 2003, jako ostatně každý rok, byl vynikající přehlídkou trendů vývoje informačních technologií pro knihovní sektor ve špičkových evropských pracovištích presentovaný předními experty. Užitek pro směřování vlastního vývoje je nedocenitelný.